

Henrys kamp

Kåre Rønhede

Artiklen handler om de dramatiske begivenheder, Henry Christensen, Hassing-Stagstrup, blev involveret i som aktiv i modstandsbevægelsen. Gennem artiklen tegnes et portræt af en af de stoute "bondepartisaner", der var et særkende for modstandsbevægelsen i Thy

"Pludselig kom flyvemaskinen ind over os. Jeg glemmer aldrig det syn. Se de tolv faldskærme folde sig ud, og langsomt dale ned til os. Det var ligesom en hilsen og en håndsrekning, og vi følte, at vi ikke stod alene".

Denne beretning, om en våbenedkastning, er en af de mange oplevelser, som Henry Christensen kan fortælle om, som aktivt medlem af modstandsbevægelsen i Harring/Stagstrup under den anden verdenskrig. Artiklen er en skildring af en person, der gjorde en indsats, samtidig med at det ikke berørte hans normale liv radikalt. Henry Christensen blev født den 2/5-1918 på en gård i Harring. Han gik i skole i 7 år, hvad der var normalt den gang. Derefter kom han ud og arbejde på andre gårde og kom på landbrugsskole i Høng. Samtidig havde han plads på en gård i Havrebjerg på Sjælland. Under krigen købte han en landbrugsejendom ved Øland; men senere efter krigen overtog han slægtsgården i Harring, Harringgaard.

Et ophold på Salling Ungdomsskole var startskuddet til at deltage i modstandskampen, ifølge H. Christensen. Der blev han undervist i et emne, som en lærer kaldte "introduktion til vores tidsalder". Læreren fortalte om de forskellige -ismer, der var i 1930'erne. Henry fik øjnene op for, at fascisme og nazisme var en trussel for vore demokratier, og at det var vigtigt at bekæmpe alle strømninger, der var ekstremt højreorienterede.

Den 9. april 1940, da landet blev besat, arbejdede H. Christensen hjemme hos sin far som landbrugsmedhjælper.

"Der var en uhyggelig dag. Jeg stod ude ved laden om morgenen og var ved at tage en kartoffelkule ind, da jeg så de tyske bombemaskiner komme flyvende i lav højde lige over hovederne på os".

Medlemskort i Nordthys Hjemmeværnsforening.

Reaktionen var i den første tid en sikkerhed om, at nazismen nok skulle blive knust. Man troede simpelthen ikke på, at "Det tredje Rige" kunne sejre i krigen. Men da tyskerne overfaldt Frankrig og på kun 6 uger fik landet til at kapitulere, var det svært at tro på de allieredes sejr. Da USA kom med i krigen faldt alt tvivl væk for H. Christensens vedkommende. De færreste troede på, at Tyskland kunne besejre hele verden.

Omdeling af illegale blade

Henry første modstandsaktivitet var omdeling af illegale blade. Han fik tilsendt en del blade med besked om at bringe dem videre. Et af bladene var "5 min. i 12", der blev udgivet af Arne Aabenhus, lærer i Skjoldborg og lærer Gunnar Peters-Lehm. Begge to ophørte hurtigt med deres illegale arbejde, for Arne Aabenhus blev arresteret af Gestapo. Han blev senere løsladt og gik under jorden. Peters-Lehm blev bange og flygtede til Sverige; men kom hjem som soldat i den danske brigade.

Da Peters-Lehm flygtede, blev Henry inddraget i ledelsen med det samme. Han kontaktede nogle folk, der kunne skrive i bladet, bl.a. redaktør Clemmen Brunsgaard og lærer Skov i Thisted. De skulle sende deres materiale til Henry, der foldede papirerne til aviser. De pakker, han modtog hver uge, var af betydelig størrelse, og han fandt hurtigt ud af, at han ikke kunne klare at folde alle de aviser alene, så forældrene blev også inddraget i arbejdet en aften en gang i ugen. Om morgenen gik han et stykke hen ad vejen, der førte forbi hans forældres gård, for at vente på statsbanemanden, der så kunne tage posten med. Denne forstod hurtigt, hvad han havde med at gøre, og sørgede for, at det blev videresendt gnidningsfrit. Dette arbejde stod på en måned, og af sikkerhedsmæssige grunde blev det videregivet til en anden person.

Våbenedtagning

To af Henrys kammerater var også indstillet på at udføre sabotage, der kunne hæmme tyskernes krigsførelse. Men de kom aldrig i gang, fordi de manglede våben, ammunition og sprængstoffer.

I efteråret 1944 kom Steen Fibiger fra gården Øland og spurgte Henry, om han havde lyst til at indtræde i de såkaldte "ventegrupper". Disse grupper skulle bruges til at hjælpe de allierede tropper i tilfælde af, at det kom til kamp i Danmark. H. Christensen sagde ja med det samme til at indtræde i sådan en gruppe. Men han havde lyst til at yde en større indsats. Sammen med Chr. Hammer fra Stagstrup kom han i kontakt med Knud Korsgaard, som var forvalter på gården Tøttrupgård. K. Korsgaard var næstkommanderende i Sydthys landeværn. Thy Landeværn var underopdelt i Sydthys- og Nordthys Landeværn. Det var ganske normalt, at modstandsfolk optrådte i flere forskellige sabotagegrupper. Således var H. Christensen med i Harring/Stagstrup modstandsgruppe; men han deltog også i nogle aktioner, som ellers blev udført af Knud Korsgaards gruppe.

Som medlemmer af Knud Korsgaards gruppe var Christensen og Hammer med til en våbenedkastning ved gården Irup i februar 1945. Igennem den engelske radio BBC fik de forskellige modstandsgrupper i kodemeddelelse besked på, om de skulle i aktion. Knud Korsgaards gruppe havde "Nataniel" som kodeord. En Søndag aften, da Henry Christensen sad hjemme hos sine forældre og spiste aftensmad, var der pludselig en "hilsen til Nataniel". Derefter vidste gruppe-medlemmerne, at de skulle møde kl. 23.00 hos Knud Korsgaard i hans hus i Koldby. Efter aftensmaden tog H. Christensen hen og besøgte sin pige til

kl. 22.30, hvorefter han tog hjem og skiftede tøj. Hos K. Korsgaard var alle samlet. De kørte ud på en mark øst for Irup. Henry Christensen fik besked om at holde vagt ved en vej, der førte igennem gården. Engang efter kl. 24.00 skulle flyveren komme ind. Henry Christensen fortæller: *"Det var en søndag aften, så der var en del trafik. Jeg stod gemt bag et dige. Kl. 24.00 skulle al trafik ophøre. Hvis der kom nogle personer efter dette klokkeslæt, skulle de holdes tilbage til aktionen var overstået. Derefter skulle de sendes bort med besked om, at det de havde set var livsfarligt at snakke om. Den livlige trafik ophørte lige omkring kl. 24.00. Det var jeg glad for"*. En gang var det nødvendigt at stoppe en forbi passerende person; men da Henry råbte "Holdt!", svarede personen "Nataniel"

De sad og ventede i lang tid, følte han. *"Pludselig kom flyvemaskinen ind over os. Jeg glemmer aldrig det syn. Se de tolv faldskærme folde sig ud, og dale ned til os. Det var ligesom en hilsen og en håndsrækning. Vi følte, at vi ikke stod alene"*, beretter Henry Christensen.

Det var meningen, at vognmand Johannes Krog fra Hørdum skulle køre de nedkastede containere med våben, ammunition og sprængstoffer til Uhrhøj, hvor gruppen havde sine våben gemt. Gasgeneratoren på Johannes Krogs lastbil kunne ikke starte, så han blev nødt til at køre ud til nedkastningspladsen på en hestevogn. Men vognen var desværre for lille, så vognmanden blev nødt til at køre to gange. Alle containere var først i sikkerhed ud på morgenen.

Efter aktionen har H. Christensen ofte tænkt på, at det ikke var nok med en mand til at holde vagt. Hvis der nu var kommet en tysk patrulje, havde det været hans opgave alene at stoppe tyskerne, og det havde ikke været muligt for en enkelt mand. Men Henry Christensen ville have solgt sig selv så dyrt som muligt for at redde sine kammerater. For, som han selv siger: "I tilfælde af, at sådan en situation var opstået, ville jeg ikke have kunnet se mig selv i spejlet, hvis jeg bare var stukket af".

Henry fortæller, at han under hele aktionen var bange; men han var aldrig i tvivl om, at det han deltog i, var det rigtige at gøre.

Hjælp til engelske flyvere

Henry Christensen har også været med til at skjule engelske flyvere og hjælpe dem med til at komme til Sverige. Det var den 5. april 1945, og han stod på Øland mark. Der så han en del engelske Mosquito-jagere flyve lavt hen over landet på vej øst på. Om aftenen kom Steen Fibiger på besøg hos H. Christensen og fortalte, at Richard Dam Jensen, der var vikar på Bedsted skole, havde ringet til ham og sagt, at to engelske flyvere var styrtet ned på en mark i nærheden af proprietærgården Tandrup ved Bedsted. Steen Fibiger spurgte Henry, om han ville cykle til Bedsted og derefter bringe dem i sikkerhed. Det ville han gerne; men da han ikke var lokalkendt, og da det var mørkt, ville chancen for at han fandt dem, være meget lille. I stedet foreslog Henry, at han selv ringede til Richard Dam Jensen, når Jensen mødte på Bedsted skole kl. 08.00 den næste morgen. Lige inden kl. otte næste morgen ringede Henry så til Bedsted skole, og Jensen kom til telefonen. Der kunne være en chance for at tyskerne aflyttede telefonen, så derfor udsprang der sig følgende dialog: *"De før omtalte hundevalpe har jeg fundet en køber til"*. "Hundevalpe", sagde lærer Jensen. "Ja, du ved

godt de to engelske Sæthere", replicerede Henry. *"Ja, dem har jeg endnu"*. "Dem kan jeg godt tage mig af", sagde Henry.

De engelske mosquito-jagerbombere havde fået den opgave at bombe en tysk skibskonvoj i Kattegat. Da de fløj tilbage efter endt mission mod deres base i Skotland, blev de beskydt af antiluftskyts i Nykøbing M. Det fly, der fløj foran, forsøgte at undgå at blive ramt ved at lave en undvigemanøvre. Denne undvigernanøvre forårsagede, at de to engelske piloter mistede kontrollen med flyet, så de strejfe jorden. Mosquitoen blev beskadiget, og derfor blev de nødt til at nødlande ved Tandrup. Da de nødlandede, var der nogle få landarbejdere tilstede. De kunne ikke hjælpe; men de var meget interesserede i at få faldskærmene. Det fik de nu ikke, for de engelske flyvere skulle bruge dem som middel til at brænde Mosquitoen af. Destruktion af alt militært materiel er normal militær procedure, når man nødlander på fjendtligt territorium.

På det tidspunkt, da det var gjort, var der en del mennesker til stede ved flyet. De var i et øjeblik i livsfare, fordi flyet affyrede maskinkanonens ammunition pga. den voldsomme varme.

Den eneste, der kunne tale engelsk, var fru Lützhöft, Tandrup; men hun havde ikke mulighed for at hjælpe, for hun kendte intet til modstandsbevægelsen. De engelske piloter så ingen anden mulighed end at gemme sig. Så de fandt en høstak som skjulested.

Der var de, indtil lærer Richard Dam Jensen og en lærling fra Bedsted Brugs fandt dem. De hjalp dem i skjul på Bedsted kirkegård, lige inden tyskerne ankom til det nødstedte fly.

Derefter ringede Richard Dam Jensen til Steen Fibiger på Øland, der, efter at have snakket med Henry, gav beskeden videre til Peter Nielsen, Skjoldborg, som var villig til at hente de engelske piloter. Da han nærmede sig Bedsted kirkegård, opdagede han, at der var en del tyske vejspærringer. Peter Nielsen fandt piloterne og skjulte dem på bagsædet i sin taxa. Ad små veje kørte de til Skjoldborg Brugsforening. Der fik de engelske piloter et måltid varm mad, og man fandt ud af deres navne, som var A. E. Winwood og Raymond Harrington. De blev derefter anbragt på Skjoldborg præstegård.

Næste morgen fik husassistenten et mindre chok, da hun åbnede døren til gæsteværelset og så to mænd ligge i gæstesengene. Men man fandt på en forklaring, der kunne berolige hende.

Ved aftenstid blev Winwood og Harrington efter tidligere aftale flyttet til Henry Christensens ejendom ved Øland. Der blev sendt bud efter Henrys forlovede, der skulle lave mad. Da Henry ikke kunne tale engelsk, var Steen Fibiger der noget af tiden for at oversætte, hvad der blev sagt. Der var naturligvis en meget nervøs stemning, som blev blødt lidt op af den gode mad, de fik serveret. Mange flere fødevarer var rationeret i England, så det var overvældende for dem, at de fik lov til at spise 6 spejlæg hver til et måltid.

Om natten sov de på høloftet, da det var det mest sikre sted. Om morgen var de blevet så trygge ved situationen, at de nærmest glemte, hvor de var, og Henry havde svært ved at holde dem oppe på høloftet. De for rundt på gården uden at skænke faren en tanke. Tyskerne var tæt på. De havde en maskingeværstilling ved en jernbaneoverskæring kun 300 meter fra gården. Først på eftermiddagen ville

Henry illustrere situationens alvor for dem, så han tog dem hen til stalddøren, hvor de kunne se de tyske soldater ved jernbanen. Da de engelske flyvere så det, faldt de lynhurtigt til ro.

Sidst på eftermiddagen kørte Henry mod Snedsted. Da han nærmede sig stationen, lød der et overdøvende brag. Henry fandt hurtig ud af, at det drejede sig om en sabotageaktion på en togstamme ved Snedsted station. Det myldrede med tyskere, og de udspurgte de omkringværende personer, om de havde set noget. Henry kom også i forhør. Han fortalte, at han havde set nogle personer forsvinde ud i Hørsted mose, som lå et stykke derfra. Henry havde naturligvis ikke set nogen; men de tyske soldater afbrød straks forhøret og lod ham gå. Da de var ude af syne, vendte Henry cyklen og kørte til Øland, hvorfra der blev ringet til journalist Holger Hebsgård, der var modstandsbevægelsens leder i Thisted. Steen Fibiger fortalte Hebsgård, at de mente, at det var nødvendigt at bringe flyverne videre, for Snedsted og omegn kunne ikke mere betegnes som sikkert skjulested.

At der overhovedet blev fortaget en sabotageaktion i det område, skyldtes en fejl. For reglen var naturligvis, at når der befandt sig allierede flyvere i området, var det forbudt at lave sabotage. De, der udførte sprængningen, vidste ikke, at der var sådan et forbud.

Peter Nielsen, Skjoldborg, kom og hentede dem sammen med "Boysen", en af de ledende modstandsfolk i Thisted, som i virkeligheden hed Orla Klitbjerg Nielsen. Han forlangte, at de skulle aflægge deres uniformer og tage civilt tøj på. Det var Winwood og Harrington kede af, og de protesterede imod det. For i civil beklædning ville de ikke blive regnet for krigsfanger, hvis de blev fanget af tyskerne; men som sabotører eller spioner. Det blev alligevel som "Boysen" havde bestemt. Efter at de var kørt, stoppede Henry deres uniformer ned i en sæk og gemte dem oppe på høløftet. Mens han kravlede ned ad stigen fra loftet, kørte de første tyske soldater ind i gården. Så Henry var glad for, at de var væk. Tyskerne ransagede ikke gården og var overhovedet ikke oppe på høløftet. Men de gik rundt om gården de næste par dage.

"Boysen" og de engelske flyvere kørte til Thisted, og

Henry står sammen med de to engelske flyvere ved Henrys landejendom på Øland Mark, hvor de to englændere var skjult. Henry viser dem et billede af gården dengang.

flyverne blev indkvarteret i ekviperingshandler Møllers private hjem. De havde ikke noget legitimationskort, og det skulle alle danskere have. Så i Møllers private

fotoalbum fandt de nogle billeder, som de mente lignede englænderne, og som de kunne bruge til de nødvendige legitimationskort. Dette problem med legitimationskort er senere blevet kritiseret af Ejby-Nielsen, der var leder af modstandsbevægelsen i Thy Mors og Hanherred. Senere opdagede jeg, hvad der var tidstypisk, at mine folk ikke havde gidet at fremstille regulære legitimationskort; men mellem venner og bekendte havde fundet to billeder, der lignede nogenlunde, hvad de absolut ikke gjorde.

Alt gik dog glat. De kom til Nykøbing via Vildsundbroen, hvor der var udstationeret russiske soldater med ringe interesse for, hvad der kom over broen. Senere, efter krigen har Winwood og Harrington været på besøg hos Henry, og de har fortalt ham at da de kørte over broen for at komme til Nykøbing følte den meget længere.

Der er mulighed for at læse om hele flugten i Chr. Hammers artikel, "Flugtrute Thy-Stockholm-Skotland" i Historisk Årbog 1986 side 32-41.

Frygten for at blive pågrebet af tyskerne var ikke så stor, man må tage i betragtning, at modstandsaktiviteterne i Haring/Stagstrup ikke var så omfattende, at det fik stor indflydelse på dagligdagen. Henry husker dog nogle episoder, hvor han blev rigtig bange. *"Jeg husker engang, jeg gik ude i stalden ved køerne, da en dyrlæge kom uanmeldt ind i stalden. Da blev jeg meget bange, jeg havde nok gået og tænkt på, hvad der kunne ske, hvis jeg blev arresteret aftyskerne"*.

En anden hændelse, hvor nogle modstandsfolk, som Henry var gruppefører for, holdt våbeninstruktion. *"Vi var inde i stuen, hvor der både var maskinpistoler og US karabiner på bordet, da vi høre støvletramp lige ude får vejen. Men de gik heldigvis forbi"*.

Tragisk hændelse

Henry Christensen har deltaget i en sabotageaktion, der desværre fik alvorlige følger.

Den 23/4-1945 skulle Hans Peter Jensen, Sundby, Chr. Hammer, Stagstrup og Henry Christensen udføre en sabotageaktion i Snedsted. De havde til opgave at sprænge en lastvogn, der kørte for tyskeme. Men ulykkeligvis sprængte bomben for tidligt, Hans Peter Jensen blev kvæstet så kraftigt, at han døde straks efter indlæggelsen på Thisted sygehus. Da de opdagede, at Hans Peter Jensen var død, skyndte de sig at komme væk. Tyskerne lå i forsamlingshuset få hundrede meter derfra. De blev også kommanderet ud derfra, men så vidt Henry er orienteret, løb tyskerne med vilje den forkerte vej, for de var ikke interesseret i at risikere liv og lemmer, når man kunne se en ende på krigen.

Efter den ulykkelige sabotageaktion blev Chr. Hammer og Henry Christensen nødt til at gå under jorden. I første omgang kørte de hen til Knud Korsgaard i Koldby, derfra blev de sendt videre til Uhrhøj, hvor der normalt var de våben, som modstandsgruppen modtog fra RAF.

En tidlig morgen blev Henry sejlet over til Mors. Han cyklede til Bredsbro. I kraft af det arbejde, han havde gjort i forbindelse med de illegale blade, kom han i kontakt med Arne Aabenhus, der tog meget godt imod og hjalp ham til lægen. Henry fik at vide, at han havde sprængt en trommehinde og pådraget sig en mindre hjernerystelse og derfor skulle han holde sig i ro en uge.

På daværende tidspunkt var alle klar over, at tyskerne snart ville tabe krigen. Men man vidste ikke, om de ville

kapitulere eller det blev nødvendigt for modstandsbevægelsen og de allierede tropper at kæmpe mod de tyske styrker i Danmark. Modstandsbevægelsen gjorde sig derfor klar, og Henry deltog sammen med nogle modstandsgrupper på Mors i fordelingen af de våben, de havde gemt, så alle kunne være parat til den værste tænkelige situation.

Efter en uge cyklede Henry videre til Sillerslev, hvor en fisker hjalp ham over til Salling. Der blev han indkvarteret hos sin onkel i Retrup, de sidste 8 dage inden befrielsen.

Den 4. maj om aftenen var Henry hos sin moster og onkel i Retrup. Da de hørte frihedsbudskabet, blev de naturligvis meget glade, men Henry gik tidligt i seng, for næste morgen måtte han skynde sig videre til Thy og indtræde i den "ventegruppe", han var tilknyttet.

Selve køreturen over Mors glemmer Henry aldrig. *"Det var en dejlig sommermorgen, og da jeg var kommet godt ind på Mors begyndte kirkeklokkerne at ringe. Folk kom ud af deres huse, hejste flag, vinkede og omfavnede hinanden. Jeg kunne rigtig mærke, at vi var blevet befriet".*

Da Henry nåede til Thy, og skulle melde sig til Knud Korsgaard, var han lige inde at hilse på sin forlovede, der boede på en gård hos sine forældre mellem Vildsund og Sundby.

Den første opgave var at bevogte korsvejen ved Sundby. På vagtposten skete der ingenting. Sommertider kom der en tysk bil forbi; men de tyske soldater havde modstandsfolkene intet at gøre med, så længe de opførte sig ordentligt.

Sidst på eftermiddagen blev modstandsgrupperne fra Haring/Stagstrup samlet, de blev læsset på lastbil og kørt til Realskolen i Thisted, der var modstandsbevægelsens hovedkvarter i Thy. Det tilbagevendte politi og modstandsbevægelsen var igang med at arrestere værnemagere, og dem kom Henry til at holde vagt ved.

Om aftenen skulle de holde vagt ved et tysk flygtningetog. Flygtningene måtte ikke komme af toget, og

det var også vagternes opgave at sørge for, at der ikke var nogen, der forulempede de tyske flygtninge eller øvede hærværk mod toget.

I den næste måned havde Henry flere bevogtningsopgaver rundt omkring i Thisted. Vagterne havde de hver andet døgn, men til sidst var der længere imellem.

Et af stederne, hvor Henry var med til at holde vagt var OT-lageret på Nørreallé, hvor tyskernes "glemte" udrustning blev samlet.

Efter en måneds tid, sluttede bevogtningsopgaverne. Derefter skulle man til at indstille sig til et normalt liv. For Henry var dette ikke noget problem, for han havde sit arbejde som landmand at koncentrere sig om.

Den 27. maj blev Henry gift med sin forlovede Helene, det var for begge to en uforglemmelig dag. Henry fortæller: *"Hele familien var samlet, det var et ganske almindelig bondebryllup. Da vi så var blevet gift i kirken og kom ud på kirkegården, stod hele modstandsbevægelsen fra Haring/Stagstrup æresvagt fra våbenhuset til kirkegårdsåsen. Det var for mit vedkommende en meget gribende oplevelse, jeg tror nok, jeg græd".*

KILDER:

Henry Christensen fortælling til båndoptager. "Krigsværk". Af Knud Holch Andersen og Orla Poulsen. Morsø Bogtrykkeri 1982.

"Krigsdagbog". Af Clemmen Brunsgaard. Forlaget Sparekassen Thy/Knakken. Thy Bogtryk og Offset A/S - 913.

Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred. 1986 "Flugtrute Thy-Stockholm-Skotland". Af Chr. Hammer. Thy Bogtrykkeri 1986.

Thisted Amtsavis 11/5-1945.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1996, side 117-124).